

njih priborili so si ga Turki l. 1571. Pozneje so Benečani večkrat poskušali pridobiti si zopet Ulčinj, ker je bil morskim roparjem v zavetje. A to se jim ni nikdar posrečilo. Še le junaški Črnogorci so si ga osvojili pod vojvodo Plamenacem 17. januarija l. 1878. A morali so ga po sklepu Berolinske konference vrniti Turkom. Še le sedaj so ga dobili Črnogorci nazaj v svojo last. — Sokolom Črnogorskim ga odsihmal Turek ne bode več z lepa vzela. J. B.

Mnogovrstne novice.

* *Hroščev* (pomladanskih kebrov) so meseca novembra v več krajih 4 — 8 palcev globoko pod zemljo našli v obilnem številu in popolnoma razvitih. Tudi to je vremena prerokom znamenje mehke zime.

* *Luna mrkne* 16. dne t. m. po celi Evropi, Aziji, Afriki in Avstraliji. Mrknjenje prične se popoldne 51 minut po 3. uri in traja 22 minut čez 5. uro zvečer.

* *Madjar debeluh*. V Pešti kaže se za novce neki Somlyay Peter iz Kereša, star 20 let, ki tehta 4 $\frac{1}{2}$ centa. Tako debel je, da na železnici v navaden voz ne more in ravno tako tudi v fijakerja ne.

Naši dopisi.

Izpod Karpatov 7. dec. — Slavni pesnik slovački Jan. Kollár je pred 40 leti počel predspev k svoji neumrjoči „Slávy Dcera“ z vrstami:

„Ai zde leži zem ta před okem mym selzy ronicim
Někdy kolébka, nyní národu mého rakev.“

Te krasne besede so mi vedno v mislih bile, ko sem zadnjič razven drugih ogerskih pokrajin tudi slovačke Karpate ob gališki meji obiskaval. Med slovan-skimi narodi sedaj pač ni plemena, kateremu bi se tako grob kopal kakor se slovaškemu; globok grob tako v moralnem, kakor v materialnem obziru. Bode li ta blagosrčni, potrpežljivi narod res za gnoj madjarizmu se porabil? Upajmo še v stari rek: „Kdor drugemu jamo koplje, sam va-njo pade“.

Ob tej priložnosti nameravam govoriti najbolj le o materialnih razmerah slovaških, katere so naravni povod moralnim. Kdor je na kmečke razmere vajen, kakor so po boljših pokrajinah slovenskih, pa tukaj sem v Karpate pride, si naše kmete, kako slabo se jim tudi godí, blažene in srečne misli.

V karpatskih krajih ob gališki meji kmetov v našem pomenu ni; tukaj so le kočlarji in kmetijski delavci na eni strani, na drugi pa aristokratski posestniki in latifundisti. Leta 1848—1849. so postali tako imenovani urbarialci, to je, kmetje, kateri so bili uže za časov Marije Terezije in cesarja Jožefa za posestnike vknjiženi, lastniki dotičnih „sesij“ ali gruntov. Te urbarialne sesije so bile poprek po 20 oralov velike, vrh tega so dobile občine v last še občinske pašnike in loge. Dokler se ti grunti niso smeli svojevoljno deliti in razkosavati, je dotičnim posestnikom mogoče bilo, še na njih shajati; vendar potem, ko se je razdeljevanje in razkosavanje prosto dovolilo, so se ta uže málehna posestva brž tako razdrobila, da zdaj nikogar več samostojno živiti ne morejo. Ob tem, ko je kmečko posestvo tako v kmečko proletarstvo razdrobljeno, je poleg tega aristokratsko posestvo veliko, da ne šteje samo po stotinah in stotinah, temveč po tisočinah in tisočinah oralov. Prilika mi je bila ogledati si razne latifundije od 1000 do 15000 oralov velike in med njimi tam pa tam raztrošene kočljarske vasi, tako da so veliki in

mali posestniki si v obče v poprečni razmeri kakor 1000:5, to je, da eno gospodsko posestvo veljá najmanj 200 kmečkih, pa se ve da so tudi latifundije, katere po 1000 in še več kmečkih veljajo.

Obrtnije pa je v teh pokrajinah do pike malo; na eni strani je toraj kmetijsko proletarstvo, na drugi aristokratsko latifundijstvo: naravni posledki temu stanju so lahko razvidni.

V krajih, kjer izdatne obrtnije in trgovine ni, je vse premoženje in vsa oblast v zemeljskem posestvu; kdor tega ali celó nič ali dovolj nima, ničesar ne premore, in mora biti najpokornejši sluga srečnejšemu premožnjaku. V rokah teh veljakov je tedaj vsa oblast: nepremožno slovačko ljudstvo se mora po vsem po njihovi volji ravnati, ono ne sme nobenega političnega mnenja imeti, katero bi bilo njim nasprotno; po njihovem mora biti vse uradništvo, učiteljstvo in duhovništvo.

A kdo so ti veljaki? Se ve da Madjari in najzagrizenejši madjaroni, kateri so mnogo zlobnejši od prvih. Tedaj je narodno gibanje po takošnih ruralnih razmerah prava narodna miserija; ljudstvo, to pohlevno, dobrodušno slovaško ljudstvo je uboga čeda, katero gospodarji le strižejo in v svoje svrhe rabijo, pasti pa se mora samo po neplodnih kotih, kateri so ji še nekako po milosti prepuščeni.

Kaj pa dela in stori slovaško duhovništvo za obrambo svojega naroda? Da so škofi in drugi višje-oblastni duhovni vsi Madjari ali zagrizeni madjaroni, za to uže vlada skrbi; ti ljudje pa v svoj red na to pazijo, da se niže duhovništvo, katero najbolj na narod vpliva, po njihovi volji ravná; konečno, kar bi še vlada in viši duhovni krogi zamudili, pa močno nadomestujejo in pripomagujejo vsakojaki cerkveni patroni.

Največi reveži so duhovni združene vstočne cerkve — mnogo Slovakov ob gališki meji se namreč k tej cerkvi broji; — ti duhovni so oženjeni, imajo navadno mnogobrojne družine, katerim vsega pomanjkuje in toraj ne morejo na drugo misliti nego na vsakdanji kruh. Zeleč izvedeti, kolikor mogoče o narodnem gibanju in življenju, govoril sem s takošnimi duhovni, pa vsakateri mi je le o svojih težavah tožil, eden pa mi je tudi naravnost rekel: „Najbolje bi bilo, da bi se mi Slovaki brž ko brž vsi pomadjarili, da bi nas potem Madjari več tako ne zatirali in zaničevali!“ Smilil se mi je ta duhoven z mnogobrojno familijo, in ker je bilo v nedeljo, ko sem se z njim pogovarjal, šel sem potem tudi v njegovo cerkev ter z njim vred zdihoval: Bože pomiluj! Bože pomiluj!

Nekaj bolj neodvisni, bolj premožni in narodno vzbujeni so slovaški protestanti; oni se s svojim duhovništvom, s svojo božjo službo in s svojimi šolami še po najbolj odlikujejo. Med njimi ne veje poznati suhoparni duh nemškega protestantizma, temuč navdaja jih, rekel bi, čisto slavjansko blagočutje, čista slavjanska pobožnost, a moli se k Bogu v milem živem govoru maternem, ne v tuji ali zastareli besedi. — Vsled velike naklonosti k slavnemu pesniku „Slávy Dcera“ čital sem ob neki priliki tudi njegove klasične predike, to je: „Nedělní, svátečné i příležitostné kázně a řeči, od Jana Kollára“, katero zbirko vsem prijateljem cerkvenega govorništva, posebno pa našim mladim duhovnom priporočam, in z veseljem pripoznavam, da sem še sedaj vkljub vsemu madjarskemu nasilju v protestantskih slovaških cerkvaš mnogo Kollárjevega duha našel. — Vendar tudi v protestantsko duhovništvo slovaško se madjarstvo z vso močjo vsiluje. Merodajni in odločilni madjarski krogi za to skrbijo, da je više vodstvo v madjarskih rokah, da se za superintendente, kakor pri katolikih za škofe, le Madjari ali madjaroni volijo, ter